

gende gemeenten was geëindigd, noteerde de jeugdige schrijver Bert Voeten die in het centrum van de hoofdstad met een Joodse onderduikster, Marga Minco, samenleefde:

'Het gerucht over de grote 'huis-aan-huis'-razzia leeft hardnekkig voort. Karel¹ kwam gisteravond laat nog waarschuwen: 'Morgenochtend beginnen ze!' Vandaag niets gemerkt. Ik hoorde dat de Beurs wordt gereedgemaakt om er het gevangen wild in onder te brengen.

Die vervloekte onrust elke dag opnieuw: nu moet je wegkruipen; nu bonzen ze dadelijk met een kolf op de deur; straks hoor je ze met hun laarzen de trap opkomen, schreeuwen en schelden . . . Ik heb de verduistering van de ramen gehaald. Aan de buitenkant ziet het huis er nu uit alsof het onbewoond is. Misschien helpt het. Sporen die direct op het verblijf van een mannelijk wezen duiden, hebben we zorgvuldig uitgewist. De schuilplaats is gereed² -

ook anderen, vermoedelijk vele anderen, maakten een schuilplaats klaar of lieten er een klaarmaken. De 'vervloekte onrust' bleef, vooral ook nadat (6 december) Haarlem en omgeving aan de beurt waren geweest. Het program evenwel om uit de vier grote steden van het westen successievelijk alle weerbare mannen weg te voeren, werd wat Amsterdam en Utrecht betrof, niet uitgevoerd. Er heerste binnen het Duitse apparaat verdeeldheid over de wenselijkheid en uitvoerbaarheid van een *Wehrmacht*-razzia speciaal in Amsterdam: de Amsterdamse *Beaufragte*, de *Ortskommandant* en Lages, hoofd van de *SD*, waarschuwden Liese gedrieën dat het alleen dan tot een razzia in de hoofdstad zou kunnen komen wanneer de *Wehrmacht* er voldoende krachten voor ter beschikking stelde. In december kon de *Wehrmacht* dat niet doen vanwege de troepenverplaatsingen welke met het Ardennen-offensief samenhingen; afgezien daarvan was binnen de eenheden van de *Wehrmacht* die ingezet waren bij razzia's zoals die in Rotterdam en Den Haag waren gehouden, een ruime mate van weerzin gegroeid tegen het optreden dat hun bevolen was. Dat de *Wehrmacht*-razzia in Den Haag en omgeving zoveel minder arbeidskrachten had opgeleverd dan die in Rotterdam en Schiedam, deed bovendien vermoeden dat een dergelijke razzia in de dubbel gewaarschuwde hoofdstad waar de illegaliteit talloze oproepen had doen verschijnen, zich niet aan te melden maar zich zo goed mogelijk te verbergen, nòg minder profijtelijk zou zijn.

¹ Dit was de schuilnaam van de wijkcommandant van de BS met wie Voeten in regelmatig contact stond. ² Bert Voeten: *Doortocht. Een oorlogsdagboek 1940-1945* (1946), p. 197.